

УДК 347.965:347.454.5(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-11\(41\)-991-1000](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-11(41)-991-1000)

Діордіца Ігор Володимирович доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-7765-6591>

Коваленко Інна Анатоліївна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-7595-777X>

РОЛЬ АДВОКАТУРИ В НАДАННІ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА МИТНОЇ СПРАВИ

Анотація. Стаття присвячена визначенню ролі адвокатури в наданні правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи. Зазначено, що адвокатурі належить важлива роль у забезпечення реалізації прав і законних інтересів суб'єктів оподаткування та митної справи. Це обумовлено складністю та суперечливістю податкового та митного законодавства, а також потребою знань в різних галузях матеріального права та особливостях процесуального права. Встановлено, що у галузі податково-митного регулювання адвокатура забезпечує високі стандарти надання адвокатами професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи. Така мета досягається за допомогою двох підсистем адвокатури: адвокатів та органів адвокатського самоврядування. Наголошено, що адвокати безпосередньо надають професійну правничу допомогу високої якості у сфері оподаткування та митної справи. Виокремлено особливості участі адвоката в наданні правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи: 1) адвокат – це фізична особа, яка наділена сукупністю передбачених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» професійних прав, професійних обов'язків, гарантій адвокатської діяльності для здійснення адвокатської діяльності, а також процесуальних прав, які закріплені нормами інших галузей законодавства, щодо надання правничої допомоги на професійній основі у сфері оподаткування та митної справи; 2) адвокат надає професійну правничу допомогу суб'єктам оподаткування та митної справи; 3) адвокат є учасником правових відносин у сфері оподаткування та митної справи в якості представника та захисника. Діяльність органів адвокатського самоврядування спрямована на створення умов для забезпечення високих стандартів надання адвокатами професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи. Безпосередній вплив на забезпечення високого

професійного рівня адвокатів для надання професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи здійснює Національна асоціація адвокатів України.

Ключові слова: адвокат, правнича допомога, оподаткування, митна справа, податкові правовідносини, митні правовідносини, правовідносини у сфері надання правничої допомоги, податкове законодавство, митне законодавство, законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність.

Diorditsa Ihor Volodimirovich doctor of legal sciences, professor, , professor of the Department of private and public law, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-7765-6591>

Kovalenko Inna Anatoliivna candidate of legal sciences, associate professor, associate professor of the Department of private and public law, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-7595-777X>

THE ROLE OF ADVOCACY IN PROVIDING LEGAL ASSISTANCE IN THE SPHERE OF TAXATION AND CUSTOMS AFFAIRS

Abstract. The article is devoted to defining the role of the bar in providing legal assistance in the sphere of taxation and customs affairs. It is noted that the bar plays an important role in ensuring the realization of the rights and legitimate interests of tax and customs subjects. This is due to the complexity and contradictions of tax and customs legislation, as well as the need for knowledge in various areas of substantive law and the peculiarities of procedural law. It is established that in the sphere of tax and customs regulation, the bar ensures high standards of professional legal assistance by lawyers in the sphere of taxation and customs affairs. This goal is achieved through two subsystems of the bar: lawyers and bodies of self-government of lawyers. It is emphasized that lawyers directly provide high-quality professional legal assistance in the sphere of taxation and customs affairs. The features of the lawyer's participation in the provision of legal assistance in the sphere of taxation and customs affairs are highlighted: 1) a lawyer is an individual who is endowed with a set of professional rights, professional duties, guarantees of legal activity for the practice of legal activity provided for by the Law of Ukraine «On Advocacy and Legal Practice», as well as procedural rights that are enshrined in the norms of other branches of legislation, regarding the provision of legal assistance on a professional basis in the sphere of taxation and customs affairs; 2) a lawyer provides professional legal assistance to subjects of taxation and customs affairs; 3) a lawyer is a participant in legal relations in the sphere of taxation and customs affairs as a representative and defender. The activities of the bodies of self-government of lawyers are aimed at creating conditions

for ensuring high standards of the provision of professional legal assistance by lawyers in the sphere of taxation and customs affairs. The National Bar Association of Ukraine has a direct impact on ensuring a high professional level of lawyers for providing professional legal assistance in the sphere of taxation and customs affairs.

Keywords: lawyer, legal assistance, taxation, customs affairs, tax legal relations, customs legal relations, legal relations in the sphere of providing legal assistance, tax legislation, customs legislation, legislation on the bar and legal practice.

Постановка проблеми. Податково-митне регулювання характеризується високим рівнем імперативності [1, с. 4]. У зв'язку з цим у межах податково-митного регулювання виникає неминуче об'єктивне протиріччя між публічними і приватними інтересами [2, с. 5]. Одним із суб'єктів, який покликаний забезпечити баланс публічних та приватних інтересів у сфері оподаткування та митної справи, є адвокатура – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі [3, с. 629-630]. Зважаючи на це особливої актуальності набуває питання ролі адвокатури в наданні правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим питанням правового регулювання надання адвокатом правничої допомоги присвячені праці таких вчених, як М.Р. Аракелян, Н.М. Бакаянова, А.М. Бірюкова, Т.В. Варфоломєєва, Т.Б. Вільчик, М.В. Завальний, В.В. Заборовський, С.О. Іваницький, С.С. Калинюк, П.В. Кучеревський, Ю.В. Оніщик, О.Д. Святоцький, І.Я. Семенюк, Л.В. Тацій, О.Г. Яновська та ін. Однак питання ролі адвокатури в наданні правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи залишилось поза увагою науковців, що й зумовлює актуальність його детального дослідження.

Метою статті є визначення ролі адвокатури в наданні правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи.

Виклад основного матеріалу. Згідно Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу для надання якої діє адвокатура [4] – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури [5]. Адвокатура України структурно відокремлена від держави, організована як незалежна професійна корпорація, яка не входить до жодної з гілок державної влади, є самоврядною системою з незалежними від держави джерелами фінансування [6, с. 131]. Згідно рішення Конституційного Суду України від 16 листопада 2000 року № 13-рп/2000 адвокатура України є спеціальним уповноваженим Конституцією недержавним професійним правозахисним інститутом, однією з функцій якого є захист особи від обвинувачення та надання правничої допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах [7].

Згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатуру України складають всі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність. Адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність. Адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання (організаційні форми адвокатської діяльності). Адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту. З метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування – гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури [5].

Отже, метою адвокатури є забезпечення високих стандартів надання професійної правничої допомоги, яка досягається за допомогою двох підсистем – організаційних форм адвокатської діяльності й органів адвокатського самоврядування. Метою першої підсистеми, що включає адвокатів, адвокатські бюро та об'єднання, є безпосереднє надання професійної правничої допомоги високої якості. Метою другої підсистеми є створення умов для забезпечення високих стандартів надання професійної правничої допомоги, що включає кадрове забезпечення, навчально-методичне та корпоративно-захисне забезпечення, тобто створення належних умов для безпосереднього надання адвокатами професійної правничої допомоги, що відповідає високим стандартам [8, с. 143-145].

Повноваження адвоката у сфері оподаткування та митної справи регламентуються нормами законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність [5], податкового законодавства [9], законодавства з питань митної справи [10], законодавства про адміністративні правопорушення [11], законодавства про адміністративне судочинство [12], кримінального процесуального законодавства [13]. Аналіз положень цих норм законодавства дозволяє виокремити такі особливості участі адвоката в наданні правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи:

1) адвокат – це фізична особа, яка наділена сукупністю передбачених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» професійних прав (ст. 20), професійних обов'язків (ст. 21), гарантій адвокатської діяльності (ст. 23) для здійснення адвокатської діяльності щодо надання правничої допомоги на професійній основі у сфері оподаткування та митної справи. Професійні права адвоката спрямовані на збирання доказів (звертатися з адвокатськими запитамі; ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами; збирати відомості про

факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою; застосовувати технічні засоби; одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань) та професійну діяльність (представляти і захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб; складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку; доповідати клопотання та скарги на прийомі в посадових і службових осіб та відповідно до закону одержувати від них письмові мотивовані відповіді на ці клопотання і скарги; бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів та давати пояснення щодо суті клопотань і скарг; посвідчувати копії документів у справах, які він веде). Адвокат наділений процесуальними правами, які закріплені нормами інших галузей законодавства. Професійні обов'язки адвоката та гарантії адвокатської діяльності також вказують на особливий статус адвоката під час надання професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи;

2) адвокат надає професійну правничу допомогу суб'єктам оподаткування та митної справи. Адвокатом може бути фізична особа, яка отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Виключно адвокат є суб'єктом надання професійної правничої допомоги. Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правничої допомоги. Документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правничої допомоги, можуть бути: договір про надання правничої допомоги; довіреність; ордер; доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги. Професійна правнича допомога адвоката у сфері оподаткування та митної справи спрямована на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, їх захисту та відновлення у разі порушення;

3) адвокат є учасником правових відносин у сфері оподаткування та митної справи в якості представника та захисника.

Представництво – це вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні [5]. Представництво адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в податкових та митних органах, а також в адміністративному судочинстві.

Захист – це вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного,

засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення [5]. Захист адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів особи, яка притягається до кримінальної відповідальності у кримінальному провадженні про ухилення від сплати податків, та до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про порушення митних правил.

Відповідно до ст. 44 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» завданнями адвокатського самоврядування є: 1) забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності; 2) підтримання високого професійного рівня адвокатів; 3) утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 4) створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; 5) забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність; 6) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 7) участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом [5].

Безпосередній вплив на створення умов для забезпечення високих стандартів надання адвокатами професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи здійснює Національна асоціація адвокатів України – недержавна некомерційна професійна організація, яка об'єднує всіх адвокатів України та утворена з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування [5]. Згідно ч. 2 ст. 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» Національна асоціація адвокатів України:

1) представляє адвокатуру України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями, делегує представників до органів державної влади; 2) захищає професійні права адвокатів та забезпечує гарантії адвокатської діяльності; 3) забезпечує високий професійний рівень адвокатів України; 4) забезпечує доступ та відкритість інформації стосовно адвокатів України [5].

У складі Національної асоціації адвокатів України функціонують комітети, які відповідно до покладених на них завдань, реалізують діяльність щодо забезпечення якісних стандартів надання правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи: Комітет з питань митного та податкового права та Комітет з питань підвищення професійної кваліфікації [14, 15].

Основною метою діяльності Комітету з питань митного та податкового права є забезпечення захисту податкових прав та інтересів адвокатів забезпе-

чення єдності правозастосування митного та податкового законодавства, обмін досвідом, запровадження єдиних принципів правозастосування митного та податкового законодавства. Завдання Комітету з питань митного та податкового права: розроблення та/або аналіз проектів нормативно-правових актів у сфері митного та податкового права, доповнень до чинних нормативно-правових актів, які спрямовані на покращення захисту прав суб'єктів митних і податкових правовідносин; взаємодія з органами законодавчої, виконавчої та судової влади у питаннях захисту митних і податкових прав адвокатів та їх клієнтів; проведення заходів щодо застосування митного та податкового законодавства; забезпечення нагляду за однорідністю практики застосування митних і податкових нормативно-правових актів; аналіз актуальних питань щодо правовідносин платників податків з податковими органами; розроблення методичних та аналітичних матеріалів для адвокатів, які практикують у галузі митного та податкового права; міжнародне співробітництво у сфері податкового та митного права [16].

Метою створення Комітету з питань підвищення професійної кваліфікації є виявлення, аналіз та врахування потреб адвокатів (помічників адвокатів, стажистів) при реалізації законодавчо визначеного обов'язку підвищення їх професійного рівня, а також надання пропозицій у формуванні політики з підвищення кваліфікації, напрямів її реалізації тощо. Завдання Комітету з питань підвищення професійної кваліфікації: розроблення механізмів забезпечення реалізації Порядку підвищення кваліфікації адвокатів; моніторинг та узагальнення практики застосування Порядку підвищення кваліфікації адвокатів; розроблення пропозиції щодо удосконалення Порядку підвищення кваліфікації адвокатів; організація заходів підвищення кваліфікації адвокатів залежно від потреб адвокатів за тематикою та у різних форматах; координація діяльності Комітету з радами адвокатів регіонів, кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями регіонів, Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури, Вищою школою адвокатури Національної асоціації адвокатів України, комітетами Національної асоціації адвокатів України та іншими органами адвокатського самоврядування, установами та організаціями, що мають право проводити заходи підвищення кваліфікації адвокатів; розроблення навчальних програм, спрямованих на підвищення кваліфікації адвокатів; залучення експертів Національної асоціації адвокатів України до проведення заходів підвищення кваліфікації адвокатів, перевірка відповідності експерта та проведеного ним заходу вимогам, що встановлюються Порядком підвищення кваліфікації адвокатів України; здійснення моніторингу проходження підвищення кваліфікації адвокатами України; налагодження міжнародної співпраці з інституціями у професійних самоврядних органах адвокатури; залучення міжнародних організацій та міжнародних експертів до діяльності Комітету [16].

Отже, Національна асоціація адвокатів України забезпечує високий професійний рівень адвокатів для надання професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи.

Висновки. Забезпечення реалізації прав і законних інтересів суб'єктів оподаткування та митної справи є важливим завданням правової держави. Важлива роль у вирішенні цього завдання належить адвокатурі, що обумовлено складністю та суперечливістю податкового та митного законодавства. Публічно-правові спори, які виникають у сфері оподаткування та митної справи, є складною категорією справ і потребують знань в різних галузях матеріального права та особливостях процесуального права. У зв'язку з цим адвокатура відіграє особливу роль у галузі податково-митного регулювання шляхом забезпечення високих стандартів надання адвокатами професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи. Така мета досягається за допомогою двох підсистем адвокатури: 1) адвокатами шляхом безпосереднього надання професійної правничої допомоги високої якості у сфері оподаткування та митної справи; 2) органами адвокатського самоврядування шляхом створення умов для забезпечення високих стандартів надання професійної правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи.

Література:

1. Правове регулювання процедур вирішення митних спорів в Україні: монографія / Ю. В. Оніщик, К. Е. Абдукадірова; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю.В. Оніщика. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 186 с.
2. Оніщик Ю.В., Садовська І.О. Адвокатська діяльність як об'єкт податково-правового регулювання: монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 206 с.
3. Оніщик Ю.В. Правові засади діяльності адвоката в адміністративному судочинстві. Human rights and public governance in modern conditions: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. Р. 629-638.
4. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
6. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2017. 487 с.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдато́ва Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінальнопроцесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) від 16 листопада 2000 року № 13-рп/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00#Text>.
8. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. Київ, Інтерсервіс, 2017. 800 с.
9. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

10. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
12. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274715#Text>.
13. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465117#Text>.
14. Про створення при Національній асоціації адвокатів України Комітету з питань митного та податкового права: рішення Ради адвокатів України від 12 квітня 2019 року № 51. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/anonsi/Rishennya_51_12042019.pdf.
15. Про створення при Національній асоціації адвокатів України Комітету з підвищення професійної кваліфікації: рішення Ради адвокатів України від 01 червня 2018 року № 69. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2018-06-01-r-shennya-rau-69_5b9780164fa16.pdf.
16. Комітети при Національній асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/komitety>.

References:

1. Onishchuk, Y.V. (2024). Pravove reguluvannya procedur vireshenya mitnih sporiv v Ukraini [Legal regulation of customs dispute resolution procedures in Ukraine]. Odessa [in Ukrainian].
2. Onishchuk, Y.V. (2021). Advokatska diyalnist yak objekt pravovogo reguluvannya [Advocacy as an object of tax and legal regulation]. Kherson [in Ukrainian].
3. Onishchuk, Y.V. (2023). Pravovi zasady diyalnosti advokata v administrativnomu suduchinstvi [Legal principles of the lawyer's activity in administrative proceedings]. Riga [in Latvia].
4. Constituciya Ukraini vid 28 chervnya 1996 roku. [Constitution of Ukraine, 28, 1996] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text> [in Ukrainian].
5. Pro advokaturu ta advokatcku diyalnuist [About advocacy and advocacy, 05, 2012] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> [in Ukrainian].
6. Bakayanova, N.M. (2017). Funkcionalni ta organizaciini osnovi advokaturi Ukraini [Functional and organizational foundations of the Bar of Ukraine]. Odesa [in Ukrainian].
7. Rishenya Konstituciynogo Sudu Ukrainw vid 16 listopada 2005 roku № 13-rp/2000. [Decision of the Constitutional Court of Ukraine, 16, 2000] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00#Text> [in Ukrainian].
8. Ivanickiy, S.O. (2017). Teoretichni osnovi organizacii advokaturi v Ukraini: principi ta Sistema [Theoretical foundations of the organization of the bar in Ukraine: principles and system]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Podatkoviyy kodeks Ukraini: Zakon Ukraini vid 02 grudnya 2010 roku № 2755-VI. [Tax Code of Ukraine, 02, 2010] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
10. Mitniy kodeks Ukraini: Zakon Ukraini vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-VI. [Customs Code of Ukraine, 13, 2012] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].
11. Kodeks Ukraini pro administrativni pravoporushenya: Zakon Ukrainskoi RSR vid 7 grudnya 1984 roku № 8073- X. [Code of Ukraine on administrative offenses, 7, 1984] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
12. Kodeks administrativnogo sudochinsntva Ukraini: Zakon Ukraini vid 06 lipnya 2005 roku № 2747-IV. [Administrative Judicial Code of Ukraine, 06, 2005] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].

13. Kriminalniy procesualnyi kodeks Ukraini: Zakon Ukraini vid 13 kvitnya 2012 roku № 4651-VI. [Criminal Procedure Code of Ukraine, 13, 2012] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].

14. Pro stvorenya pri Nacionalniy asociacii advokativ Ukraini Komitetu z pitan mitnogo ta podatkovogo prava: risenya Radi advokativ Ukraini vid 12 kvitnya 2019 roku № 51. [On the establishment of the Committee on Customs and Tax Law at the National Bar Association of Ukraine, 12, 2019]. Retrieved from: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/anonsi/Rishennya_51_12042019.pdf [in Ukrainian].

15. Pro stvorenya pri Nacionalniy asociacii advokativ Ukraini Komitetu z pidvishenya profesiynoi kvalifikacii: risenya Radi advokativ Ukraini vid 01 cervnya 2018 roku № 69. [On the establishment of a Committee for Improving Professional Qualifications at the National Bar Association of Ukraine, 01, 2018]. Retrieved from: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2018-06-01-r-shennya-rau-69_5b9780164fa16.pdf [in Ukrainian].

16. Komiteti pri Nacionalniy asociacii advokativ Ukraini [Committees of the National Bar Association of Ukraine]. URL: <https://unba.org.ua/komitety> [in Ukrainian].